

brongroen

Wie het kleine niet eert

Het project 'Sociale Innovatie. Instandhouding Klein Religieus Erfgoed' zit erop. Sinds 2010 zijn duizenden kruisen en kapellen in kaart gebracht en opgeknapt.

door Guus Urlings

Enig idee hoe omvangrijk de Limburgse collectie 'klein religieus erfgoed' - wegkruisen, kapellen, Lourdesgrotten, heiligenbeelden, grafmonumenten - precies is? „Toen we op verzoek van de provincie een aantal jaren geleden begonnen met een inventarisatie van die kleine religieuze monumentjes, hadden we een lijst met zo'n 1500 stuks”, zegt directeur Geert van der Varst van de Monumentenwacht Limburg. „We kwamen uiteindelijk zowat op het dubbele uit...”

Dat 'uiteindelijk' was na afloop van een omvangrijke speurtocht door de provincie. „Een enorme klus, alleen al om erachter te komen wat er allemaal is en waar alles staat. Je kunt niet op je dienstfiets stappen, in Mook beginnen, in Maastricht eindigen en dan hopen dat je alles gezien hebt.” De Monumentenwacht kon voor een deel gelukkig terugvallen op een leger van vrijwilligers dat zich op diverse plaatsen al veel langer bezighoudt met het onderhoud van kruisen en kapellen. Van der Varst: „Daar is heel veel kennis en informatie aanwezig. Maar wel vaak nogal versnipperd.”

Die inventarisatie, dat was nog maar het begin. Weten wat je hebt, is stap één. Weten hoe je het kunt behouden, is het logische vervolg. „Er kwam steeds meer belangstelling voor wat wij hier in Limburg op het gebied van klein religieus erfgoed deden. Zowel van 'Europa' als uit Vlaanderen.”

Dat leidde tot het grensoverschrijdende project 'Sociale Innovatie. Instandhouding Klein Religieus Erfgoed'. Met

steun van Europa, dat de helft van de projectkosten (in totaal zo'n 2,5 miljoen euro) voor zijn rekening nam, zijn sinds 2010 in de Nederlandse provincies Limburg en Noord-Brabant en in de Belgische provincies West-Vlaanderen, Vlaams-Brabant en Antwerpen duizenden kleine religieuze monumentjes in kaart gebracht. Daarvan zijn er honderden gerestaureerd en/of ondergebracht in onderhoudsprogramma's. Bovendien zijn ze door middel van wegwijzers, informatiepanelen, wandel- en fietsroutes beter 'in de markt' gezet voor toeristen en recreanten.

Van der Varst: „Wat hebben we en hoe houden we het in stand? Dat was van meet af aan de basis. Maar bij dat 'in stand houden' - restaureren, onderhouden - hebben we stevig ingezet op de kaart van de sociale vernieuwing. Dus niet even een timmerman en een metselaar in de auto zetten met de boodschap: ga dat en dat daar maar opknappen. We hebben heel nadrukkelijk de samenwerking gezocht met vrijwilligers, met mensen van de sociale werkvoorziening, met leerlingen van vakopleidingen. Met als hoofddoel: een breed netwerk creëren van mensen die niet alleen zeer betrokken zijn

“ Wat hebben we, en hoe houden we het in stand? Die vraag was steeds de basis.

Geert van der Varst

Klein religieus erfgoed geeft kleur aan het Limburgse landschap. archieffoto Johannes Timmermans

bij dit bijzondere stuk erfgoed, maar ook beschikken over de vakkennis en de inzichten die nodig zijn om al die monumentjes in de toekomst overeind te houden.”

Het inzetten van mensen uit de sociale werkvoorziening is in de ene regio soepeler gegaan dan in de andere. In Vlaams-Brabant, in de regio Hageland, zijn zo'n vijftig mensen uit het 'sociale economieproject', zoals het daar heet, ingeschakeld bij de renovatie van kruisen en kapellen. En de gezamenlijke sociale werkplaatsen in Limburg hebben nu dankzij het project de beschikking over „een twintigtal specialisten in diverse taken van het restauratiewerk die vrijwel alles op dit terrein aan kunnen”, volgens Wim Knarren van MTB-Maastricht.

„Het ging bij dit project om een unieke koppeling van historische, maatschappelijke en economische belangen”, zegt Knarren. „Wij hebben geïnvesteerd in mensen. Alles wat zij niet konden op het gebied van renoveren of restaureren, zaken als leien leggen, mergelwerk, daar hebben we erkende bedrijven bij gehaald met de vraag: kunnen jullie ons helpen? We hebben nooit een negatief antwoord gekregen. Onze mensen hebben daardoor in de praktijk geleerd en nu kunnen zij het ook... Nieuwe kansen, een nieuwe start. Ze hebben er ongelooflijk veel voldoening van. Alleen moeten we nu gaan kijken hoe we ook in de toekomst, nu dit project is afgesloten, van hun deskundigheid gebruik kunnen blijven maken.”

Deze week werd het project 'Sociale Innovatie. Instandhouding Klein Religieus Erfgoed' afgesloten met een feestelijke bijeenkomst in kloosterdorp Steyl. Daar presenteerden de deelnemende provincies de resultaten die sinds 2010 geboekt zijn. Om het tot onze eigen pro-

“ Wij hebben geïnvesteerd in mensen. Nieuwe kansen, een nieuwe start.

Wim Knarren

vincie Limburg te beperken: hier zijn in totaal zo'n 250 kruisen, kapellen, Lourdesgrotten en andere monumentjes opgeknapt. En voor bijna 600 van die 'objecten' zijn onderhoudsplannen ontwikkeld die ervoor moeten zorgen dat ze ook in de toekomst in goede staat blijven.

Hoogtepunt van de bijeenkomst in Steyl: de officiële start van de website www.erfgoedkompas.nl, waarop alle tijdens het project geïnventariseerde religieuze monumentjes (dus ook die buiten Limburg) letterlijk op de kaart zijn gezet. Allemaal voorzien van - soms summier, soms uitgebreidere - informatie en een foto. Voor wie de rijke wereld van het kleine religieuze erfgoed beter wil leren kennen. Het loont.